

Süt Dişlerinde Çürük Sıklığı ve Erken Çekim Komplikasyonlarının Araştırılması

Sandallı, N. (*) — Akıncı, T. (**) — Sandallı, T. (***)

Diş çürüğü, çürüğün önlenmesi ve tedavisi konuları insan sağlığını yakından ilgilendiren ve çok erken yaşlardan başlayarak ele alınmayı gerektiren önemli birer sağlık sorunudur. Endüstri alanında ilerlemiş toplumlar kadar, sosyo-ekonomik düzeyi sınırlı kalmış toplumlarda da çürük sıklığı, özellikle süt dişlerinin çürük sıklığı konusunda bugün elde edilen sonuçlar, gelecek hakkında iyimser olmak için henüz yeterli değildir. Bu nedenle, koruyucu tedavi ve diş çürüklerinin erken yaşta tedavi edilmeleri, hâlâ dişhekimiğinin en başta gelen konularından olmayı sürdürmektedir.

Dişlerine çürüğe karşı özen göstermeleri için, bireyleri ikna etmenin güçlüğü, her dişhekiminin yakından bildiği bir sorundur. Sağlıkları konusunda henüz bilinçlenmemiş çocukları bu konuda eğitmek ise, daha fazla uğraş gerektiren fakat ileride belki de topluma sağlıklı bir insan kazandırmak yolunda anne baba kadar biz dişhekimlerine de büyük sorumluluk getiren önemli bir konudur.

(*) As. Dr. İ. Ü. Dişhekimiği Fakültesi Pedodonti Kürsüsü

(**) As. Dr. İ. Ü. Dişhekimiği Fakültesi Pedodonti Kürsüsü

(***) Uz. Dr. İ. İ. T. İ. A. Dişhekimiği Yüksek Okulu Ortodonti Kürsüsü.

Süt dişlerinin çürük sıklıkları üzerinde bugüne değin yapılan araştırmalar, çeşitli toplumlarda ve bu toplumların çeşitli sosyal düzeylerinde bazı farklılıklar göstermekle birlikte, kaynaklar süt dişlerinde çürüğe özellikle karışık dişlenme dönemine doğru yüksek oranda rastlanıldığı gerçeğini ortaya koymuştur (1).

Aynı toplumun, çeşitli yaş guruplarını içine alan bireyleri üzerinde yapılan araştırmalarda da çürüğe, sürekli dişlere oranla süt dişlerinde, yine karışık dişlenme döneminde daha fazla olmak üzere, sıklıkla rastlanıldığı görülmüştür (6).

Bu sonucu etkileyen faktörler arasında;

- a —) Süt dişlerinin durağan döneminin kısalığı, buna bağlı olarak fizyolojik rezorbsiyonun başlaması ile osteoklastik aktivitenin artması ve diş sert dokularında oluşan dekalsifikasyonun süt dişinin çürüğe karşı direncini azaltması (5),
- b —) Süt dişi sert dokularının ince, dentin kanalcıklarının geniş olması nedeniyle çürüğün kolaylıkla derinlere doğru ilerleyebilmesi,
- c —) Süt dişlerinin ağızda bulunduğu 12 yaşına kadar geçen dönem, çocukluğun erken dönemlerine rastladığından bu yaşlarda çocuklara iyi bir dişi-ağız temizliği alışkanlığının kazandırılmış olması,
- d —) ocukların, aşırı karbonhidrat içeren yiyecekleri, özellikle yemek aralarında alma alışkanlıklarının olması,
- e —) ocuklara yemeklerden sonra dişi fırçalama alışkanlığı kazandırılrsa bile, bunu kurallara uygun biçimde uygulayamaları,
- f —) Ağız sağlığı konusunda ailelerin de sıklıkla bilgisiz olmaları nedeni ile, çocuğun kontrolsuz bir ortamda kaderi ile başbaşa bırakılmış olması sayılabilir.

Sözünü ettiğimiz sonuncu etkeni dikkate alarak, çocuğun dişi tedavisi sırasında anne baba ile iř birliği sağlamanın, onlara da gerekli bilgileri vermenin, yardımlarını istemenin başarılı bir tedavinin en önemli koşullarından biri olduğu unutulmamalıdır.

Bir araştırıcının deyişi ile, «Bir ocuğun dişlerinin geleceği altı yaşından önce saptanır» sözündeki gerçek dikkate alınırsa, toplu-

ma uygun yaygın bir diş çürüğü profilaksisi sağlamak ve bunu yaşamın günlük alışkanlıkları arasına sokabilmek için, altı yaşından çok daha önce bu işi ele almanın zorunluluğu ortaya çıkar. Gerçekten de çocuklardaki diş çürükleri, erişkinlerdekini hazırlamakta ve erken yaşta tedavi edilmeyen, bu nedenle de zorunlu olarak ileride çekimine gidilen süt dişleri, sürekli dişlerin de geleceğini büyük ölçüde etkileyerek, ruhsal, parasal ve sağlıkla ilgili daha büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Süt dişleri 6-10 yıllık bir süre için ağız içerisinde kaldıkları dönemde çiğneme, dolayısıyla beslenme için gerekli olduklarından, fizyolojik düşme zamanlarına yani alttaki sürekli dişin kendi yerine gelmeye hazır olduğu zamana kadar ağızda kalmalıdır.

Yaşa göre, ortalama vücut ağırlığını anımsayacak olursak : (Çizelge — 1)

Yaşa Göre Vücut Ağırlığı Şöyledir :

2 yaşında bir çocuk	.....	12.5 kg.
6 » » »	.....	16.5 kg.
12 » » »	.....	30 kg.
25—30 » » birey	.....	70 kg.

ÇİZELGE : 1

Bir erişkin beslenmesini sürdürmek ve kilosunu korumak için 32 dişe sahiptir. 12 yaşında bir çocuğun ise, 13 yılda kilosunu 30 dan 70 kg. a çıkarabilmek, yani % 230 arttırabilmek için 28 sürekli dişi vardır. 2 yaşından 12 yaşına kadar geçen 10 yılda ise, 12,5 kg. dan 30 kg. a çıkmak, yani ağırlığını % 260 oranında arttırabilmek için, çocuğun 20 süt dişi ve ancak 6 yaşından sonra eklenen 4 tane i. büyük azısı vardır.

Belirtilen rakamlardan, erken süt dişi kaybının önemi konusunda bir fikir edinilebilir. Özellikle süt azılarının kaybı ile çiğneyici yüzeyin yarısı ortadan kalkmış olur. Çiğneme yetersizliği sindirimi etkiler ve ortaya çıkan gelişim bozuklukları yeni çürüklerin meydana gelmesine ortam hazırlarlar (3).

Eğer erken çekimi söz konusu olan diş bir süt azısı ise, mesiodistal ve vertikal yönde diş dengesi bozulmuştur. Komşu ve antagonist dişler, çekilen dişin yerini doldurmaya çalışırlar. Dişin meziale doğru hareketi daha sık görülür. Çekilen diş II. süt azısı ise,

altı yaş dişinin, bu mezializasyon nedeni ile öne doğru yer değiştirdiği görülür.

Bu hareket üst çenede, özellikle bir alt distal malokluzyon varsa daha da önemlidir. Bu deplasmanlar yüzünden, yer azlığı nedeniyle alttaki sürekli diş germeleri normal doğrultularında süremezler. Gömük kalır veya vestibüle ya da palatine doğru sürerler. Kesici ve kaninlerin erken çekimi, çene kemiğinin ön bölgesinin gelişimini frenliyerek retro-alveoliye neden olurlar. Eğer çekim tek taraflı ise, bütün kesiciler çekim yerine doğru ilerleyerek, düzeltilmesi güç olan, orta çizginin yer değiştirmesine neden olacaktır.

Kökleri tümüyle rezorbe olmamış bir süt dişinin çekiminden sonra çekim boşluğunu dolduracak olan sikatrisyel nitelikteki kemiksel doku, alttaki sürekli diş germinin sürmesini geciktirir.

Ayrıca, uygulanması her zaman mümkün olmayan anestezi başarılı bile olsa süt azılarının diverjan kökleri dolayısıyla çekimleri sırasında çenenin patlaması gibi bir his uyandırır. Hiç ağrı vermeyen fizyolojik düşme ile karşılaştırıldığında, bu durumda, çocukta uzun yıllar bazen de ömür boyu unutamayacağı anılara neden olur (2).

Bu çalışmanın amacı, çocuklarda görülen çürük sıklığını bir kez daha ortaya koymak ve erken yaşta tedavi edilmediği için çekimine gidilen süt dişlerinin, sürekli diş dizisinde yaratacağı sorunları tartışmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmamız, İst. Ün. Dışhekimliği Fakültesi Pedodonti Kürsüsü Polikliniğine başvuran 267 kız ve 275 erkek, toplam 542 çocuk hastanın 5702 süt, 1348 altı yaş dişi üzerinde gerçekleştirildi.

Muayene edilen çocuklar dişlenme durumlarına göre süt ve karışık dişlenme gösterenler olmak üzere 2 grupta toplandılar ve her bir gruptaki değerlendirmeler ayrı ayrı yapılarak polikliniğimizde kullanılan hasta kartları üzerinde işaretlendi.

Çürüklü dişler klinik gözleme dayanılarak saptandı, arayüz çürüklerinin gözden kaçırılmaması için koşulların elverişsizliği nedeni ile röntgenden yararlanılamadı, fakat bu konuda yanılmayı en aza indirmek için aşırı çaba harcandı.

Ağızda yalnız süt dişleri olan gurupla, karışık dişlenme gösteren gurupta birey başına düşen çürük sıklığı hesaplandı.

İlk süren sürekli diş olması nedeni ile Süt V lerin distal çürüklerinden etkilenen altı yaş dişlerinin mezial çürükleri ayrıca işaretlendi ve aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırıldı. Zaman unsurunu ortadan kaldırmak için 9-11 yaş arası çocuklarda aynı ilişki tekrar incelendi, süt V ler ve altı yaş dişleri için her iki gurupta da çürüğün yüzeylere dağılımı incelendi ve % olarak saptandı.

Ayrıca, erken çekilmiş süt dişi miktarları sözü edilen iki gurupta her süt dişi için ayrı ayrı olmak üzere belirtildi. Erken çekim ölçütü olarak, kürsümüzce de kabul edilen (Kronfeld-Logan)'ın Süt dişlerinin sürme zamanları çizelgesindeki, düşme yaşı ve değerleri alındı ve her diş için belirtilen yaştan bir yaş küçük olan hastalarda var olmayan dişler, komşu dişler ve simetriği ile karşılaştırılıp erken çekilmiş olarak kabul edildi (Çizelge—II).

Erken çekim yapıldığı saptanan hastaların çekim bölgelerinden röntgenler alındı. Röntgenlerde, erken çekimi sonucunda çekim boşluğunun komşu dişlerce daraltılması ve sonucunda alttaki sürekli dişlerin sürmesini engellediği olgular görülmektedir (Resim—1, 2, 3, 4, 5).

Dişler	Germelerin belirmesi	Kireçlenme Başlangıcı	Minerin Temanlanması.	Sürme	İn. kök Apoks rezorb- siyonu nişi	Düşme başlangıcı
I	3. Hafta	4. ay Pre-natal	1,5 ay Post-natal	6-12 ay	18 ay	4 yaş 7 yaş
II	(embri. 17 mm.)	4. ay Pre-natal	2,5 ay Post-natal	24 ay	5 yaş	8 yaş
III		5. ay Pre-natal	9. ay Post-natal	18-24 ay	39 ay	9 yaş 10 yaş
IV	10. Hafta (embri. 43 mm.)	5. ay Pre-natal	6. ay Post-natal	12-18 ay	30 ay	6 yaş 9 yaş
V		6. ay Pre-natal	10. ay Post-natal	24-30 ay	36 ay	8 yaş 11 yaş

(Tablo: I) Süt Dişlerinin Sürmesi (KRONFELD-LOGAN)

ÇİZELGE—II

RESİM : 1

RESİM : 2

RESİM : 3

RESİM : 4

RESİM : 5

BULGULAR

Çalışmamızda incelenen süt ve karışık diş guruplarında, ayrıca yalnız süt azılarında ve birinci büyük azılarda (df) yani birey başına düşen çürük sıklığı ve çürüğün yüzde olarak dağılımı (Tablo I)'de görülmektedir.

(Tablo II)'de ikinci süt azılarının, distal çürük miktarı ile birinci büyük azıların mezial çürük miktarları arasındaki ilişki görülmektedir. Bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Aynı veriler arasındaki ilişki, 9-11 yaş gurubuna giren çocuklarda (Tablo III)'de görülmektedir. Bu guruptaki ilişki (farklılık) ise anlamsız olarak saptanmıştır.

İncelenen ikinci süt azıları ve 6 yaş dişlerinde çürüğün yüzeyle-
re dağılımı (Tablo IV)'de görülmektedir.

(Tablo V)'de, süt dişi gurubunda, erken çekilmiş süt dişi mik-
tarları ve bu miktarların dişlere göre yüzde olarak dağılımı görülmektedir.

(Tablo VI)'da, aynı bulguların karışık diş gurubunda dağılımı
görölmektedir.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, süt dişlerinin çürük sıklığı süt dişi gurubunda ve karışık diş gurubunda ayrı ayrı incelenmiş ve en fazla çürüyen süt dişleri olarak bilinen süt azılarının bu sıklığı ne derecede etkilediği, ayrıca ilk süren sürekli diş olan altı yaş dişlerinin, süt V lerin çürüklerinden ne derece etkilendiği incelenmiştir. Şimdiye değin yapılan çalışmalarda, ikinci süt azıları ile birinci büyük azılar arasındaki çürük ilişkisini veren bulgulara rastlanılmadığından, bu konu ayrıca ele alınmıştır.

Tablo I'de, görüldüğü gibi birey başına düşen çürük sıklığı süt dişleri olan gurupta 8.23 dür. Normalde ağızda 20 süt dişi olduğu düşünülürse, bu yarıya ulaşan bir sayıdır. Yüzde olarak da yaklaşık aynı sonuç bulunmuştur. Klasik bilgilere göre, süt dişlerinde çürük oranının fizyolojik kök rezorbsiyonunun başlaması ile yani karışık dişlenme gurubunda arttığı göz önüne alınırsa, çürüğe dirençli olan bu süt dişlenmesi döneminde bulunan sayı çok yüksektir. Bu dönemde, yalnız süt azılarındaki çürük sıklığı 5.10 bulunmuştur.

Süt Dişi Gurubu		Karışık Diş Gurubu		
Tüm Süt Dişlerinde	Süt Azılarında	Tüm Diş Dişlerinde	I. Büyük Azılarında	
%	% 41.19	% 73.77	6.15	2.66
df	8.23	5.10	% 62.35	% 66.62

Süt ve karışık dişlenme dönemlerinde (df) ve çürük sıklıkları

TABLO : 1

Yani 8 süt azısından, 5 inin, yüzde olarak da % 73 ünün çürük olduğu saptanmıştır. Bu bulgularımız Gülhan ve Akıncı'nın (1978) yapmış oldukları «Klinik olarak saptanan diş çürükleri ile ısırma radyografisi sonuçlarının karşılaştırılması» konulu araştırmadaki sonuçlara uymaktadır (4). Bu araştırmada, klinik + ısırma radyografisi muayeneleri ile süt azılarının arayüzlerinde saptanan çürük % si, % 74.66, aynı çalışmada birinci büyük azılardaki çürük % si, 37.99 bulunmuşken, bizim çalışmamızda, aynı dişlere ait bulgular % 73.77 ve % 66.62 olarak saptanmıştır. Görüldüğü gibi, çürük sıklığı bulgularımız, radyografi de eklenerek yapılan çalışmadaki sonuçlara uymaktadır. Bu da, çalışmamızdaki yanılginın çok az olduğunu göstermektedir. Birinci büyük azılardaki çürük yüzdesinin fazla oluşunu, muayene edilen diş sayısının çok yüksek olması ile açıklayabiliriz.

Karışık dişlenme dönemine geçişte, tüm süt dişlerinde çürük sıklığı 6.15 bulunmuştur. Bu rakamın süt dişi gurubuna daha düşük olmasının nedeni fizyolojik düşme yaşının gelmesi ile muayene edilen süt dişi sayısının azalmasına bağlıdır. Oysa, çürük yüzdesi bu dönemde çok artmış, varolan dişlerin yaklaşık % 63 ü çürük bulunmuştur.

Yine karışık dişlenme döneminde henüz sürmüş olan birinci büyük azılarda çürük sıklığı 2.66 dır. Yani, 4 dişten yaklaşık 3 ü çürüktür. Çürük yüzdesi ise % 66.62 olarak saptanmıştır. Dişlerin bu dönemde ağız içersinde bulunma sürelerinin çok kısa olduğu düşünülecek olursa, bulunan rakkamların oldukça yüksek oluşu dikkati çeker.

Tablo II'de gösterilen süt V'lerin distal çürük miktarları ile birinci büyük azı dişlerinin mezial çürük miktarları arasındaki ilişkinin anlamlı oluşu yani, arada anlamlı bir fark bulunması karışık dişlenme döneminde yeni sürmüş bazı birinci büyük azı dişlerinin henüz çürüyecek zaman bulamayıp, çürük diş sayısını düşürmüş olmasıdır.

V Distal Çürük Sayısı	6 Mezial Çürük Sayısı
358	286

$0.001 < P < 0.001$

TABLO : II

Sonucu etkileyen bu zaman unsurunu ortadan kaldırma amacı ile aynı bulgular, 9-11 yaş gurubu arasında incelenmiş ve sonuç istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur Tablo III.

V Distal Çürük Sayısı	6 Mezial Çürük Sayısı
148	134
0.50 < P < 0.51	

TABLO : III

Süt V'lerde ve altı yaş dişlerinde, çürüğün diş yüzeylerine dağılımı Tablo IV de görülmektedir.

	V Çürüğün Yüzeylere Dağılımı	6 Çürüğün Yüzeylere Dağılımı
M	602 (% 50.25)	286 (% 32.79)
O	188 (% 15.69)	412 (% 47.24)
D	358 (% 29.88)	113 (% 12.95)
V	20 (% 1.66)	40 (% 4.58)
L — P	30 (% 2.50)	21 (% 2.40)
Çürüklü Yüzeylerin	1198	872

İkinci süt azısı ve I. büyük azılarda çürüğün yüzeylere göre dağılımı.

TABLO : IV

Çürük, süt V'lerde en çok mezialde, ona yaklaşık olarak da distalde saptanmıştır. 6 yaş dişlerinde ise, en fazla oklüzalde, yine ona yaklaşık olarak da mezialde görülmüştür. Süt V'in distalindeki çürük % si olan % 29.88, 6 yaş dişlerinin mezialindeki çürük yüzdesi

ile hemen hemen aynı değerdedir (% 32,79). Őu halde aralarındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu söylenebilir.

SÜT DIŐI GURUBU

	Toplam Diş Sayısı	Erken ekilmiŐ Diş Sayısı	ekimi Gereken Diş Sayısı	Sonuç
I	604	4	32	36 % 5.96
II	604	4	31	35 % 5.79
III	604	—	3	3 % 0.4
IV	604	24	33	57 % 9.4
V	604	17	41	58 % 9.6

Ağzında yalnız süt dişi olan gurupta erken çekilmiş süt dişi miktarlar.

TABLO : V

Tablo V'de ağzında yalnız süt dişi olan gurupta erken çekilmiş süt dişi miktarları grlmektedir. Azılar gurubunda bu oran en yüksek bulunmuştur. Çürük sıklığına da en fazla bu grup diŐlerde rastlandığı hatırlanırsa, bu sonuç doğaldır. Kesicilerde, kaninlere oranla bu sonucun yüksek olması, kaninlerin kesici dişlere göre daha geç sürmeleri ve mineralizasyon dönemlerinin uzunluğu nedeniyle çürüğe daha dirençli olmalarındandır.

Tablo VI'da aynı bulgular karışık dişlenme gurubunda grlmektedir. Yine 1/4'e yaklaŐan yüksek erken çekim oranına, azılar gurubunda rastlanmıŐtır. Bu gurupta erken çekilmiş süt I, II olmaması, karışık diŐlenmeye geçişte, fizyolojik olarak bu dişlerin düşme yaŐlarının gelmiŐ olmasından dolaydır.

KARIŞIK DIŞ GURUBU

	Toplam Diş Sayısı	Erken Çekilmiş Diş Sayısı	Çekimi Gereken Diş Sayısı	Sonuç
I	965	—	—	—
II	965	—	—	—
III	965	—	2	% 0.20
IV	965	134	86	% 22.79
V	965	153	92	% 25.38

Karışık dişlenme dönemindeki grupta erken çekilmiş süt dişi gurubu

TABLO : VI

Kaninlerde erken çekim oranının azılar gurubuna göre çok düşük olması 4 yaşında başlayan fizyolojik diastemalar nedeni ile arayüzlerin bu yaştan sonra kolayca temizlenebilmesi ve yine mineralizasyon süresinin uzunluğu nedeniyledir.

Bu oranın azılarda süt dişi gurubuna göre çok yüksek olması fizyolojik resorbsiyon nedeniyle bu dönemde çürüğe dirençlerinin azalması, arayüzlerin zamanla sıkışma nedeni ile değim noktası olmaktan çıkıp, değim yüzeyi haline geçmesi ve bu nedenle iyi temizlenememeleri, bunun da çürük oranını arttırması sayılabilir.

SONUÇ

Çalışmalarımızdan elde ettiğimiz bulgulara göre,

- 1 — Süt dişlerinde çürük sıklığı, süt dişi gurubunda ve karışık diş gurubunda % 50 ye ulaşan oranda yüksek bulunmuştur.
- 2 — Süt dişlerindeki çürük sıklığını en fazla etkileyen dişler, azılar gurubudur.

- 3 — II. süt azılarının distal çürük miktarları ile I. büyük azıların mezial çürük miktarları arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur.
- 4 — rgn yüzeyleme dağılımları, süt V'in distali ile altı yaş dişinin mezialinde yaklaşık olarak aynı değerlerdedir.
- 5 — Erken diş çekimine, süt ve karışık diş guruplarında, erken çekimi diş dizisinin düzenini bozmak açısından en sakıncalı dişler olan, azılar gurubunda rastlanılmaktadır.

 Z E T

Bu araştırmada, 4-12 yaş arası çocuklarda süt dişlerinin çürük ve çekim sıklıkları ve II. süt azılarının distal rklerinin, I. büyük azı dişlerinin mezial çürüklerinin oluŐumları ile iliŐkili olup olmadıkları araŐtırılmıŐ ayrıca erken çekim sonucunda oluŐan sorunlar tartıŐılmıŐtır.

S U M M A R Y

In this study of ours attempts have been made to investigate the frequency of caries in deciduous teeth and extraction, and whether the distal caries of the second deciduous molars are correlated with the mesial caries formations of the first permanent molars and further more, the problems emerging as a result of early caries have been discussed.

L İ T E R A T  R

- 1 — **Davies, G. N.**, (1963) : Social customs and habits and their effects on oral disease.
- 2 — **Gülhan, A.**, (1970) : Süt dişlerinin çekim problemi ve çekim tekniği. İ. . DiŐh. Hak. Derg. 4: 297
- 3 — **Gülhan, A.**, (1974) : Pedodonti: Ders Kitabı. Yenilik Basımevi İst.
- 4 — **Gülhan, A., Akıncı, T.** (1978) : Klinik olarak saptanan diş çürükleri ile ısırma radyografisi sonuçlarının karşılaştırılması. İ. . DiŐh. Fak. Derg. (Baskıda).
- 5 — **Kronfeld.** (1932) : The resorption of the root of deciduous teeth. Dent. Cosmos, 2: 103.
- 6 — **Sandallı, N.** (1975) : 3-12 yaŐları arasındaki çocuklarda diş rgnn periodontal hastalıklar üzerine olan etkilerinin araştırılması. Doktora tezi. Fatih Yayınevi Matbaası, İstanbul.